Zákon o veřejných financích a České národní bance

Návrh zákona č. 7 podle seznamu zákonů Fóra lidu – prováděcí zákon k Občanské ústavě ČR (OIPD)

Fórum lidu · pracovní návrh ze dne 26. 10. 2026

Postavení návrhu: Zákon provádí čl. 94–99, 101 a 125 Občanské ústavy: měnu a hotovost, zákaz veřejných dluhů, příjmy veřejných rozpočtů bez daní, rozpočtový proces, Českou národní banku a přechodné oddlužení. Vychází z autorových Základních východisek (body 27, 37–40) a Hlavy 4 (čl. 83 – Veřejná služba finanční a ČNB). Pojištění upravuje samostatný zákon č. 27 seznamu. Schvalují jej občané v referendu.

NÁVRH

ZÁKON

ze dne …….. 20..

o veřejných financích a České národní bance

Občané České republiky se v referendu usnesli na tomto zákoně:

ČÁST PRVNÍ – ZÁKLADNÍ USTANOVENÍ

§ 1 – Předmět úpravy

Tento zákon upravuje podle čl. 94 až 99, 101 a 125 Občanské ústavy České republiky (dále jen „ústava“)

a) národní měnu a právo platit hotovostí,

b) rozpočtová pravidla státu, zemí, krajů, okresů a obcí,

c) příjmy veřejných rozpočtů,

d) postavení a činnost Veřejné služby finanční,

e) postavení, cíl, orgány a činnost České národní banky,

f) splacení veřejných dluhů a přechodné daně.

§ 2 – Zásady

(1) Veřejné prostředky jsou majetkem všech občanů. Hospodaří se s nimi úsporně, účelně a veřejně (čl. 98 odst. 2 ústavy).

(2) Každý výdaj a každý převod veřejného majetku musí být odůvodněn a zveřejněn.

(3) Za každé rozhodnutí o veřejném výdaji odpovídá osobně konkrétní veřejný služebník.

ČÁST DRUHÁ – MĚNA A HOTOVOST

§ 3 – Koruna česká

(1) Národní měnou je koruna česká; dělí se na 100 haléřů (čl. 94 odst. 1 ústavy).

(2) Bankovky a mince vydává výhradně Česká národní banka. Jsou zákonným platidlem.

(3) Elektronická podoba peněz vydávaná Českou národní bankou nesmí nahradit hotovost ani umožnit sledování plateb jednotlivců.

§ 4 – Právo platit hotovostí

(1) Každý má právo platit hotovostí (čl. 94 odst. 2 ústavy).

(2) Instituce veřejné služby, územní celky, poskytovatelé zdravotních služeb, dopravci veřejné dopravy a každý, kdo prodává zboží nebo služby spotřebitelům, jsou povinni přijmout platbu v hotovosti.

(3) Limit pro platby v hotovosti nelze stanovit.

ČÁST TŘETÍ – ROZPOČTOVÁ PRAVIDLA

§ 5 – Vyrovnaný rozpočet

(1) Rozpočet státu, země, kraje, okresu a obce musí být vyrovnaný; výdaje nesmějí převýšit příjmy (čl. 95 ústavy).

(2) Veřejné rozpočty nesmějí přijímat úvěry, půjčky, vydávat dluhopisy ani přebírat ručení za cizí dluhy.

(3) Smlouva uzavřená v rozporu s odstavcem 2 je neplatná; veřejný služebník, který ji uzavřel, odpovídá za škodu.

§ 6 – Rezervní fond

(1) Každý veřejný rozpočet vytváří rezervní fond z přebytků hospodaření. Z fondu lze krýt výpadek příjmů nebo nepředvídané výdaje.

(2) Rezervní fond státu činí nejméně 5 % ročních výdajů státního rozpočtu.

§ 7 – Struktura rozpočtu

(1) Státní rozpočet se člení podle sedmi institucí veřejné služby, ministerstev, Kanceláře prezidenta republiky, Parlamentu, Občanských tribunálů a dalších kapitol stanovených zákonem.

(2) Každý výdaj vyšší než 100 násobek průměrné měsíční mzdy v soukromém sektoru se v rozpočtu uvádí samostatně.

§ 8 – Rozpočtový proces

(1) Návrh státního rozpočtu na příští rok předloží Národní rada Poslanecké sněmovně do 30. září (čl. 98 odst. 1 ústavy). Návrh se současně zveřejní v systému EVORAS.

(2) Poslanecká sněmovna rozpočet schválí do 30. listopadu.

(3) Občané mohou schválený rozpočet nebo jeho kapitolu vetovat v referendu na základě petice podle zákona petičního a o referendech a anketách; petici lze podat do 30 dnů od schválení.

(4) Není-li rozpočet k 1. lednu účinný, hospodaří se podle rozpočtového provizoria: měsíčně lze vydat nejvýše jednu dvanáctinu výdajů předchozího roku.

§ 9 – Státní závěrečný účet

Národní rada předloží státní závěrečný účet do 30. dubna; Poslanecká sněmovna jej projedná po stanovisku Veřejné služby kontrolní.

§ 10 – Otevřenost

(1) Každá platba z veřejného rozpočtu se zveřejní v systému EVORAS a v databázi instituce nejpozději do 5 pracovních dnů s uvedením příjemce, účelu a odpovědného služebníka.

(2) Ochrana osobních údajů se vztahuje jen na platy, dávky a náhrady jednotlivým fyzickým osobám; u nich se zveřejní souhrnné údaje.

ČÁST ČTVRTÁ – PŘÍJMY VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ

§ 11 – Druhy příjmů

Příjmy veřejných rozpočtů tvoří (čl. 96 odst. 2 ústavy)

a) emise peněz Českou národní bankou podle § 12,

b) platby za konkrétní úkony podle § 13,

c) výnosy ze správy veřejného majetku,

d) dobrovolné dary občanů,

e) převody ze secesí podle zákona secesního (u obcí),

f) mimořádná daň a zvláštní poplatek podle § 14 a 15,

g) v přechodném období daně podle § 28 a pojistné podle zákona o povinném zdravotním, sociálním a důchodovém pojištění (čl. 125 odst. 1 ústavy).

§ 12 – Emise pro veřejné rozpočty

(1) Česká národní banka převádí veřejným rozpočtům emisi peněz v rozsahu, který odpovídá růstu veřejného bohatství a nepřekročí cíl nulové inflace (čl. 96 odst. 2 písm. a) ústavy).

(2) Objem emise na příští rok stanoví bankovní rada do 31. srpna podle zveřejněné metody, z odhadu růstu reálného hrubého domácího produktu a poptávky po penězích; metodu a výpočet zveřejní.

(3) Emise se rozdělí mezi stát, země, kraje, okresy a obce podle poměru, který schválí občané v referendu; do jeho schválení připadá státu 50 %, zemím 10 %, krajům 10 %, okresům 5 % a obcím 25 %, a to podle počtu obyvatel.

(4) Překročí-li inflace horní hranici tolerance, emise se v následujícím roce sníží o částku, která odpovídá překročení.

§ 13 – Platby za úkony

(1) Instituce veřejné služby může vybírat platbu jen za konkrétní úkon uvedený v sazebníku, který schválili občané v referendu (čl. 96 odst. 2 písm. b) ústavy).

(2) Výše platby nesmí převýšit náklady úkonu.

(3) Platby za užívání vody z vlastního pozemku a za vzduch jsou zakázány (čl. 9 odst. 3 ústavy).

§ 14 – Mimořádná daň z čistého zisku

(1) Při živelní pohromě, válce nebo jiném národním ohrožení lze zavést dočasnou daň z čistého zisku podnikatelů, jen schválí-li ji občané v referendu (čl. 96 odst. 3 ústavy).

(2) Návrh stanoví sazbu, nejvýše 15 %, dobu trvání, nejdéle 2 roky, a účel výnosu. Daň zaniká uplynutím doby nebo dříve, pominulo-li ohrožení.

§ 15 – Zvláštní poplatek ze škodlivých činností

Na hazardní hry a jiné činnosti škodlivé pro společnost lze zavést zvláštní poplatek, schválí-li jej občané v referendu (čl. 96 odst. 4 ústavy); výnos se použije na prevenci a léčbu závislostí.

§ 16 – Dary

Dary do veřejných rozpočtů jsou dobrovolné a bezpodmínečné. Dar nesmí být spojen s žádnou protislužbou; dary nad 1 násobek průměrné měsíční mzdy se zveřejňují se jménem dárce.

ČÁST PÁTÁ – VEŘEJNÁ SLUŽBA FINANČNÍ

§ 17 – Poslání

Veřejná služba finanční spravuje veřejné rozpočty a fondy pojištění, vede účty státu, provádí platby, sestavuje podklady pro rozpočet a závěrečný účet a spolupracuje s Českou národní bankou (čl. 66 odst. 5 ústavy).

§ 18 – Odpovědnost

Za plnění poslání odpovídá ministr financí a ředitel Veřejné služby finanční; osobně odpovídají za funkčnost a solventnost fondů pojištění (čl. 97 odst. 3 ústavy).

§ 19 – Platy veřejných služebníků

Veřejná služba finanční vyplácí platy veřejných služebníků podle tabulky násobků schválené v referendu (čl. 87 ústavy) a provádí snížení platů a převody podle zákona secesního.

ČÁST ŠESTÁ – ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA

§ 20 – Postavení

(1) Česká národní banka je centrální bankou státu a jedinou emisní bankou (čl. 99 odst. 1 ústavy). Je právnickou osobou veřejného práva.

(2) Do činnosti České národní banky lze zasahovat jen na základě zákona (čl. 99 odst. 4 ústavy).

§ 21 – Cíl

(1) Hlavním cílem České národní banky je nulová inflace s tolerancí jednoho procentního bodu v desetiletém klouzavém průměru a stálý dostatek hotových peněz.

(2) Inflace se měří indexem spotřebitelských cen podle spotřebního koše, jehož složení zveřejní Česká národní banka a nejméně jednou za 5 let předloží k připomínkám veřejnosti.

§ 22 – Bankovní rada

(1) Bankovní radu tvoří guvernér a čtrnáct členů, po jednom z každého kraje (čl. 99 odst. 2 ústavy). Volí je rozhodující občané podle volebního zákona.

(2) Bankovní rada rozhoduje jednomyslně; guvernér má právo veta nad každým rozhodnutím o stabilitě měny (čl. 99 odst. 3 ústavy).

(3) Nedosáhne-li bankovní rada jednomyslnosti, zůstávají v platnosti dosavadní nástroje měnové politiky; guvernér o tom do 7 dnů veřejně informuje.

(4) Zápisy z jednání bankovní rady se zveřejňují do 14 dnů.

§ 23 – Odpovědnost guvernéra

(1) Guvernér osobně odpovídá za plnění cíle (čl. 99 odst. 4 ústavy).

(2) Překročí-li inflace v kterémkoli roce toleranční pásmo, guvernér do 30 dnů veřejně vysvětlí příčiny a předloží opatření. Trvá-li překročení déle než 2 roky, zveřejní Veřejná služba kontrolní v systému EVORAS hodnocení jeho odpovědnosti spolu s návrhem na odvolání podle volebního zákona.

§ 24 – Nástroje

Česká národní banka k dosažení cíle používá úrokové sazby, operace na volném trhu a povinné minimální rezervy. Nesmí poskytovat úvěr státu ani územním celkům, nesmí kupovat jejich dluhopisy a nesmí financovat soukromé subjekty s výjimkou krátkodobých úvěrů bankám zajištěných cennými papíry.

§ 25 – Hotovost

Česká národní banka zajišťuje stálý dostatek bankovek a mincí v celé republice a pro případ krize udržuje strategickou zásobu hotovosti nejméně ve výši jednoměsíční spotřeby.

§ 26 – Dohled a informace

(1) Česká národní banka vykonává dohled nad bankami, pojišťovnami a kapitálovým trhem (čl. 99 odst. 5 ústavy).

(2) Měsíčně zveřejňuje údaje o inflaci, spotřebním koši, měně, emisi a veřejných výdajích a vede k nim veřejnou databázi.

ČÁST SEDMÁ – SPLACENÍ VEŘEJNÝCH DLUHŮ A PŘECHODNÉ DANĚ

§ 27 – Plán oddlužení

(1) Do 6 měsíců od účinnosti ústavy předloží Národní rada Parlamentu plán splacení veřejných dluhů do 10 let (čl. 125 odst. 5 ústavy) s ročními milníky; Parlament jej předloží k celostátnímu referendu (čl. 22 odst. 2 a čl. 40 odst. 3 ústavy).

(2) Plán se financuje zejména z úspor ze zrušení zbytečných institucí (čl. 124 ústavy), z výnosů z veřejného majetku a z daní, které se podle § 28 vybírají v přechodném období.

(3) Splatné dluhy se splácejí řádně; nové dluhy se nevytvářejí (čl. 125 odst. 5 ústavy). Refinancování existujícího dluhu je přípustné jen se souhlasem občanů v referendu a jen při nižší úrokové sazbě.

(4) Veřejná služba finanční zveřejňuje každé čtvrtletí stav plnění plánu.

§ 28 – Daně v přechodném období

(1) Daňové zákony platné ke dni účinnosti ústavy zůstávají v platnosti a daně se podle nich vybírají, dokud o jejich změně nebo zrušení nerozhodnou občané v referendu (čl. 125 odst. 1 ústavy), s výjimkou daní z majetku podle odstavce 2. Jde zejména o tyto zákony:

- zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů,
- zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty,
- zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních,
- zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční,
- zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád.

(2) Dnem účinnosti ústavy se ruší daně z majetku (čl. 125 odst. 1 ústavy). Zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí, se zrušuje; daň za období po dni účinnosti ústavy se nevyměřuje a nevybírá. Příjmy z bezúplatného nabytí majetku (dědictví a dary) jsou od daně z příjmů osvobozeny. Výpadek příjmů obcí z daně z nemovitých věcí jim stát nahradí v rozpočtovém určení ze zbývajících daní, dokud o něm nerozhodnou občané v referendu.

(3) Do 6 měsíců od účinnosti ústavy zveřejní Národní rada harmonogram referend o jednotlivých daních. Do 2 let od účinnosti ústavy předloží Parlament občanům k referendu ke každé dani samostatný návrh na její zrušení, snížení nebo dočasné ponechání do splacení veřejných dluhů (čl. 125 odst. 2 ústavy). Návrhy připraví Národní rada s Veřejnou službou finanční a Veřejnou službou legislativní.

(4) Ke každému návrhu zveřejní Veřejná služba finanční nejméně 60 dnů před hlasováním propočet. Ten uvede výnos daně za poslední 3 roky, kdo ji platí, které výdaje jsou z ní hrazeny a čím budou nahrazeny: úsporami podle čl. 124 ústavy, výnosy z majetku, platbami za úkony nebo emisí podle § 12. Návrh, jehož přijetím by rozpočet přestal být vyrovnaný, nelze předložit (čl. 95 a čl. 125 odst. 3 ústavy).

(5) Přednostně se předloží návrhy na zrušení daní, jejichž správa je nákladná v poměru k výnosu.

(6) Do rozhodnutí občanů nelze zvyšovat sazby daní ani zavádět nové daně bez souhlasu občanů v referendu (čl. 125 odst. 4 ústavy).

(7) Daň, o jejímž zrušení občané rozhodli, zaniká dnem stanoveným v referendu, nejdříve však prvním dnem kalendářního roku následujícího po vyhlášení výsledku.

§ 29 – Odpovědnost za zadlužení

Veřejní služebníci, kteří úmyslně nebo z hrubé nedbalosti způsobili zadlužení státu nebo škodu na veřejném majetku, odpovídají za škodu (čl. 125 odst. 6 ústavy). Nárok uplatňuje Veřejná služba kontrolní u soudu.

§ 30 – Nesplnění lhůty

Nebude-li lhůta podle § 27 odst. 1 dodržena, rozhodnou o dalším postupu občané v referendu (čl. 125 odst. 7 ústavy).

ČÁST OSMÁ – ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

§ 31 – Zrušovací ustanovení

Zrušují se zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, zákon č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, a zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů; daňové zákony zůstávají v platnosti podle § 28.

§ 32 – Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem účinnosti ústavy; byl-li přijat později, dnem vyhlášení výsledku referenda, jímž byl přijat.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

A. Obecná část

1. Účel zákona

Ústava zakazuje veřejné dluhy (čl. 95), ruší daně (čl. 96), stanoví cíl nulové inflace a zaručuje hotovost (čl. 94, 99). Zákon tyto zásady převádí do konkrétních rozpočtových pravidel a upravuje přechodné období, během něhož se splatí dosavadní dluh (čl. 125).

2. Vazba na OIPD a texty autora

- **Východiska, bod 27:** Veřejná služba finanční „ručí za nulovou inflaci +/-1 % v desetiletých klouzavých průměrech“ a „povinný dostatek hotovosti (nevypínatelných a nezrušitelných tištěných peněz a mincí)“ – § 3, 4, 21, 25.
- **Body 37–39:** daně a veřejné dluhy trvale zakázány; příjmy z emise ČNB, darů, plateb za konkrétní úkony a pojištění; daň ze zisku jen při katastrofě nebo válce, schválená referendem – § 11 až 16.
- **Bod 40 a Hlava 7 OIPD:** přechodné období ke splacení dluhů, odpovědnost viníků – § 27 až 30.
- **Hlava 4 OIPD, čl. 83:** ČNB „emituje peníze podle výkonnosti ekonomiky a pro státní správu“; jednomyslná bankovní rada, guvernérovo veto; úspory nesmějí ztrácet hodnotu – § 12, 20 až 26.

3. Doplnění a otevřené otázky

Téma	Ústava a OIPD	Návrh	Důvod
Objem emise	„podle růstu veřejného bohatství“	zveřejněná metoda, automatické snížení při překročení inflace (§ 12)	Bez pravidla by emise mohla roztočit inflaci, kterou ústava zakazuje.
Rozdělení emise	neuvedeno	poměr schválený referendem, do té doby 50/10/10/5/25 (§ 12 odst. 3)	Subsidiarita – obce dostávají čtvrtinu.
Refinancování dluhu	zákaz nových dluhů	jen se souhlasem referenda a za nižší úrok (§ 27 odst. 3)	Splatné dluhopisy nelze vždy splatit z běžných příjmů naráz.
Dluh ČNB státu	neuvedeno	zákaz úvěrů státu a nákupu jeho dluhopisů (§ 24)	Emise se převádí transparentně podle § 12, ne skrytým úvěrem.
Rušení daní	autor: majetkové daně se ruší ihned, ostatní do 10 let	daně z majetku se ruší dnem účinnosti ústavy (§ 28 odst. 2); ostatní dosavadní daně platí do referenda a o každé se do 2 let hlasuje samostatně s propočtem (§ 28)	Daně z majetku ruší ústava podle autora; u ostatních bezpečný přechod bez výpadku příjmů, viz bod 6.

Upozornění na ekonomické riziko: Emise, která má zachovat nulovou inflaci, může odpovídat jen růstu poptávky po penězích. Podle disertace Petra Macha (viz bod 6) je to jen asi 0,25–0,4 % HDP ročně. Dnešní výdaje veřejných rozpočtů se pohybují kolem 40 % HDP. Systém bez daní je proto proveditelný jen při zásadním zeštíhlení státu (čl. 124 ústavy), převodu části služeb na platby za úkony a na pojištění. Tuto otázku je třeba v rozpravě před referendem otevřeně vysvětlit; zákon proto ukládá zveřejnit metodu výpočtu emise a čtvrtletní plnění plánu oddlužení.

4. Soulad s ústavou a étosem

Zákon provádí čl. 94 až 99 a 125 ústavy (ve znění, podle něhož dosavadní daně kromě daní z majetku platí do rozhodnutí občanů v referendu). Odpovídá étosu ochrany poctivě nabytého majetku a úspor (nulová inflace, hotovost), osobní odpovědnosti (guvernér, ministr, odpovědnost za zadlužení) a pravdivosti (zveřejnění každé platby).

5. Dopady

Zákon mění financování státu od základu. Do rozhodnutí občanů zůstávají v platnosti všechny dosavadní daně; o každé z nich se do 2 let hlasuje samostatně, s propočtem dopadů. Obce získají stálý podíl na emisi a příjmy ze secesí.

6. Proč dosavadní daně a pojistné platí až do rozhodnutí občanů

Ústava požaduje stát bez daní a dluhů. Hlavním náhradním příjmem má být emise peněz Českou národní bankou při nulové inflaci (čl. 96 odst. 2 písm. a) a čl. 99). Kolik může emise vynést, vysvětluje disertace Ing. Petra Macha, Ph.D., *Teorie ražebného a inflační daně* (VŠE Praha, Fakulta financí a účetnictví, 2003):

- Příjem z emise peněz, tzv. ražebné, je ve skutečnosti **inflační daní**, kterou platí držitelé peněz. Není to „peníze zdarma“.
- Relativní ražebné (v % HDP) se rovná podílu měnové báze na HDP (k), vynásobenému tempem růstu měnové báze (μ) děleným tímto tempem zvětšeným o jedničku: **k · μ / (1 + μ)**. Ražebné proto nemůže překročit podíl měnové báze na HDP. Při příliš rychlé emisi naopak klesá, protože lidé před penězi utíkají (Lafferův efekt, doložený na Argentině v letech 1983–1999).
- **Propočet pro Českou republiku:**
  - Měnová báze ČNB činila v září 2026 asi 1 019 mld. Kč a HDP za rok 2024 asi 8 011 mld. Kč, takže k je přibližně 12,7 %.
  - Při nulové inflaci smí báze růst jen zhruba tempem reálného růstu ekonomiky, tedy o 2–3 % ročně.
  - Ražebné pak činí asi **0,25–0,37 % HDP, tedy asi 20–30 mld. Kč ročně**.
- Daně a pojistné přitom dnes tvoří kolem třetiny HDP. Dluh sektoru vládních institucí byl na konci roku 2024 asi 3 492 mld. Kč, takže splacení do 10 let vyžaduje v průměru asi 350 mld. Kč ročně.

Závěr: Emise peněz daně nenahradí. Stát bez daní je možný jen tehdy, když se zároveň výrazně zmenší (čl. 124), sníží se výdaje a část služeb se bude hradit platbami za úkony a pojištěním. Proto zákon:

- ponechává všechny dosavadní daně a pojistné v platnosti, dokud o nich nerozhodnou občané;
- ukládá do 2 let připravit referendum o každé dani zvlášť, vždy s veřejným propočtem, čím se výpadek nahradí;
- zakazuje do té doby daně zvyšovat nebo zavádět nové bez referenda.

Tak se lidem nic neslíbí naslepo a stát nepřestane platit nemocnice, důchody ani dluhy.

B. Zvláštní část

K § 1 a 2: Předmět a zásady.

K § 3 a 4: Koruna a nezrušitelná hotovost; zákaz limitu hotovostních plateb.

K § 5 až 10: Vyrovnané rozpočty, rezervní fondy, rozpočtový proces s občanským vetem a úplná otevřenost plateb.

K § 11 až 16: Příjmy bez daní podle čl. 96 ústavy.

K § 17 až 19: Veřejná služba finanční.

K § 20 až 26: Česká národní banka – postavení, cíl, bankovní rada, odpovědnost guvernéra, nástroje, hotovost a dohled.

K § 27 až 30: Oddlužení a přechodné daně podle čl. 125 ústavy.

K § 31 a 32: Zrušení dosavadních zákonů a účinnost.

Zdroje: Občanská ústava ČR (OIPD), čl. 9, 66, 87, 94–99, 101, 124, 125 (forumlidu.cz/oipd/navrh-ustavy); P. Mach: Teorie ražebného a inflační daně, disertační práce, VŠE Praha 2003 (petrmach.cz); ČNB – měnová báze (září 2026); MF ČR – Státní závěrečný účet 2024; Fórum lidu – OIPD: Základní východiska a principy (body 27, 37–40), Hlava 4 (čl. 83), Hlava 7; seznam zákonů (č. 7); zákony č. 218/2000 Sb., 250/2000 Sb., 23/2017 Sb., 6/1993 Sb.